

Як видно з досвіду досліджених країн, основна роль в них належить агенції з розвитку підприємництва. Тому, передбачена в проекті Стратегії розвитку МСБ в Україні мета створити Агентство розвитку МСП може вважатись обґрунтованою. Важливо при цьому чітко визначити функції, повноваження та передбачити відповідальність для менеджменту даного Агентства за його дії в реалізації програм підтримки МСБ в Україні. Крім того, механізми підтримки середнього, малого та мікропідприємництва мають бути різними та враховувати специфіку функціонування та особливі потреби кожної із зазначених груп, оскільки враховуючи існуючий в Україні вартісний критерій в розподілі СГД на групи, більшість суб'єктів господарювання середніх за розміром згідно ГКУ є водночас великими платниками податків (розрив між вартісним критерієм малого і середнього бізнесу 40 млн Є (це близько 1,1 млрд грн). Даний факт вносить викривлення в показники офіційної статистики щодо сукупного внеску суб'єктів МСБ у створення доданої вартості в країні.

Література:

- 1) Офіційний сайт Європейського банку реконструкції та розвитку. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.ebrd.com>
- 2) Government Program "Produce in Georgia" 2015 year in numbers // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://enterprisegeorgia.gov.ge/files/document/2667557df95c7327c207031064464cf1.pdf>
- 3) SME – Service center. // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://enterprisegeorgia.gov.ge/en>
- 4) Official website of The Polish Agency for Enterprise Development (PARP) Електронний ресурс. Режим доступу: <https://en.parp.gov.pl>
- 5) Official website of Polish Growth Fund of Funds (PGFF) Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.eif.org/what_we_do/resources/pgff/
- 6) Government Program Supporting Exports // <http://www.kuke.com.pl/en/supporting-exports/government-program-supporting-exports/>

УДК 330.33/.36

Скитьова Ганна Сергіївна
к.е.н., доцент кафедри стратегії підприємств
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
тренер програми ЄБРР «Жінки у бізнесі»
ganna.skytova@kneu.ua

ПРАКТИКА ЄБРР ЩОДО ФІНАНСОВОЇ ТА КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ПІДТРИМКИ МСП В УКРАЇНІ

Анотація. Розглядається питання гендерного вирівнювання малого і середнього підприємництва в Україні шляхом надання спільних фінансових послуг ЄБРР та вітчизняних банківських установ, а також комплексу мережевих тренінгових, консультаційних та експертних послуг для жінок-власниць та керівниць підприємств малого і середнього бізнесу.

Постановка проблеми. В багатьох розвинених країнах та країнах, що розвиваються, жіноче підприємництво відіграє ключову роль в створенні робочих місць і забезпеченні економічного зростання. В таких країнах, як Канада, Швеція, Німеччина, Польща та ін. питання гендерної рівності задля створення рівних можливостей для жінок в бізнесі є не просто питанням рівності чоловіків і жінок, але також є економічним пріоритетом на рівні

міждержавної співпраці. З одного боку, за даними [1] жінки в бізнесі мають менші можливості щодо навчання та розвитку, знаходяться під більшим тиском стресу та мають гірший баланс «життя-робота», ніж чоловіки. З другого боку, вітчизняні представники малого бізнесу незалежно від гендеру, які сьогодні працюють в умовах фінансово-економічної кризи, значно обмежені в доступі до кредитних ресурсів через цілу низку проблем, серед яких висока відсоткова ставка кредитів, високий рівень корупції щодо ведення бізнесу, низька обізнаність підприємців МСБ щодо використання фінансових інструментів. Тому сьогодні актуальним є питання залучення жінок-підприємців до програм фінансової та консультативної підтримки, які пропонує Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), що дозволяє їм активніше брати участь в бізнесі та вести його ефективніше, а також стає джерелом інновацій для малого і середнього підприємництва.

Метою даної роботи є висвітлення практики фінансових інституцій, що працюють в Україні, щодо надання фінансової, тренінгової та консультативної підтримки жінкам, що володіють або займають керівні посади на малих та середніх підприємствах; аналіз можливостей та умов участі в таких проектах; ризиків та перешкод в їх реалізації.

Результати дослідження. Програма ЄБРР з підтримки малого і середнього підприємства працює з 1996 року, від початку роботи в Україні. За 20 років існування програми ЄБРР надав можливість понад 603 підприємствам отримати доступ до консультування завдяки фінансуванню з боку Австрії, Канади, Данії, Європейського Союзу, Спеціального фонду акціонерів ЄБРР, Фінляндії, Німеччини, Греції, Італії, Японії, Люксембургу, Нідерландів, Норвегії, Швейцарії, Фонду співробітництва ЄБРР-Тайвань і Великобританії. Проект в Україні у 2016-2020 рр. фінансує Європейський Союз, Спеціальний фонд акціонерів ЄБРР, Уряд Швеції та Уряд Сполучених Штатів Америки [2].

Програма ЄБРР “Women in business” («Жінки у бізнесі») є відносно молодою, вона була започаткована в 2011 році для ряду країн (від Західних Балкан та Хорватії в країни Східної Європи, Туреччини та Кавказу). В Україні та ряді пострадянських країн (Білорусь, Молдова, Грузія, Вірменія, Азербайджан програма реалізується) з 2015 року і спрямована на допомогу жінкам розкрити свій потенціал як підприємця, вдосконалити свої навички в економіці, менеджменті та лідерстві і заохочувати їх участь у бізнесі. На кінець 2016 року в програмі взяло участь 25 країн і декілька тисяч жінок з малого і середнього бізнесу.

В Україні долучитись до програми мають право жінки, які працюють виключно у малому і середньому бізнесі, які відповідають наступним критеріям: [3]

(а) на підприємстві загальну відповідальність за оперативне управління компанією несуть жінки, які також можуть частково або повністю володіти бізнесом;

(б) бізнес-програма зосереджена виключно на малих і середніх підприємствах (за класифікацією ЄБРР це означає, що в компанії працює не більше 250 працівників, підприємство повинне мати не більше, ніж € 50 млн. річного обороту і валюта балансу за поточний період не може перевищувати € 43 млн);

(в) підприємство працює легально, відкрито і прозоро у правовому полі України, сплачує всі податки і веде всю бухгалтерську документацію в повному обсязі;

(г) підприємство працює не менше 24 місяців (і має відповідну документацію), на підприємстві офіційно працевлаштовано не менше 10 працівників, з яких не менше 50% є жінками.

Згідно з політиками Банку, Програма працює з очолюваних жінками підприємствами майже в кожному секторі промисловості, виключення становлять бізнеси в банківській сфері та сфері фінансових послуг, виробництві та продажі продукції військового призначення, азартних ігор, виробництві та продажу тютюну.

Жінки, які працюють у бізнесі і долучаються до програми у будь-якій країні, мають можливість отримати:

по-перше, полегшений доступ до фінансування за рахунок партнерства ЄБРР та місцевих банків, таких як Ощадбанк, Приватбанк та ін. (мінімальний розмір кредиту від €1

млн), які стали партнерами Програми, які пропонують спеціалізовані фінансові продукти, розроблені для потреб жінок у бізнесі;

по-друге, бізнес-консалтинг (в т.ч. на умовах грантування), навчання для початківців і підтримку більш досвідчених жінок-підприємців, мережеві можливості, схеми наставництва (коучингу).

Програма «Жінки у бізнесі» об'єднує в собі такі структурні елементи: (а) забезпечення фінансування, (б) мережеві бізнес-семінари, (в) бізнес-консультації; (г) бізнес-коучинг; (д) галузеву експертизу; (е) тренінги з навичок ведення бізнесу; (є) наставництво. Ці елементи Програми реалізуються поступово і мають свою логіку.

Забезпечення фінансування є однією з найбільших проблем, з якими стикаються підприємства малого та середнього бізнесу, особливо в Україні протягом останніх декількох років. Програма «Жінки у бізнесі» співпрацює з українськими банками щодо надання цільового фінансування жінкам-підприємцям для інвестування у розвиток і зростання бізнесу. Кредити надаються на умові низьких відсоткових ставок (або навіть з 0% ставкою для інноваційного бізнесу), крім того, якщо жінка-підприємець отримала кредит від одного з банків-партнерів Програми, їй відшкодовується 10% від суми витрат консультативного проекту.

Програма приблизно раз на квартал проводить семінари і тренінги, які об'єднують жінок-підприємців і вчать, як спільно використовувати ресурси, доступні для них, які нові продукти та послуги розробили для них банки-партнери, консультанти Програми допоможуть визначити коло проблем, які можна вирішити завдяки участі в Програмі. Це також можливість зустрітися з іншими підприємцями в регіоні, обмінятися ідеями та досвідом і створити свою професійну мережу. Можна зустрітися з бізнес-професіоналами, а також представники організацій підтримки жінок-підприємців, в тому числі різних бізнес-асоціацій, торгових палат, жіночих асоціацій та ін.

Наприклад, у Туреччині і Сербії участь у Програмі бізнес-асоціацій мало дуже гарний ефект. Так, в результаті дворічної програми співпраці у 2011-2013 роках в Белграді, Сараєво і Загребі жінки-підприємці об'єдналися в мережу задля синергії і отримали підтримку від Асоціації підприємців Сербії щодо розробки довгострокової стратегії та оптимізації маркетингової діяльності своєї організації. [4] В свою чергу, асоціація значно розширила коло членів та має регулярні фінансові потоки від різних донорів. Така співпраця з Бізнес-асоціаціями, на наш погляд, може значно підсилити розвиток програми в Україні.

Учасниці програми мають можливість пройти тренінги з навчання навичок ведення бізнесу як для початківців, так і для досвідчених власниць бізнесу. Для різних країн були досліджені різні потреби у тренінгах, в Україні такими пріоритетами стали фінансова грамотність та бізнес-планування, управління маркетингом та електронна комерція, лідерство та організаційний розвиток. Навчання проводиться на платній основі, де жінки підприємці мають оплатити не менше 10% від вартості тренінгу, за модульним принципом. На першому 4-5 денному навчальному модулі учасниці тренінгу отримують базові знання та навички, далі протягом 2-4 тижні вони розробляють власний проект розвитку бізнесу (самостійно або з залученням бізнес-консультантів), а потім поглиблюють свої знання та закріплюють навички на другому модулі навчання.

Також в рамках Програми жінки-підприємці мають можливість отримати бізнес-консультації від кваліфікованих українських консультантів (наприклад, консультантів KSE, HR School, Києво-Могилянської бізнес-школи, КНЕУ та ін). У 2015/2016 рр. Програмою було підтримано ряд проектів, які допомагають компаніям отримати доступ до ноу-хау, від технічних знань для створення веб-сайту, до впровадження системи управління якістю, яка відповідає стандартам ISO, підвищення енергоефективності та підвищення ефективності управління персоналом.

Після захисту бізнес-планів жінки-підприємниці мають можливість отримувати щомісячний коучинг протягом року від бізнес-тренерів місцевого та міжнародного рівня, а також від досвідченої жінки-підприємця з глобальної мережі Програми. При цьому в

залежності від цілей проекту та обсягу наданих послуг Програма відшкодовує частину витрат на консалтинг та подальший коучинг.

Для тих компаній, жінки-власниці або керівниці яких хочуть конкурувати на міжнародному рівні або залучати інвестиції, доступною є галузева експертиза та співпраця з міжнародним консультантом, який має більш ніж 15-річний досвід роботи в топ-менеджменті в тій же галузі, як і бізнес учасниць Програми. Ці проекти зазвичай включають питання загального управління, наприклад, стратегічний аналіз компетенцій підприємства, від продажів і маркетингу до експорту, інвестицій, фінансового і стратегічного планування. Інші проекти, які потребують галузевої експертизи, вимагають від експертів спеціалізованих технічних знань (наприклад, правильних рівнів вологості для вовнопрядіння, лабораторних стандартів для виробництва фармацевтичних препаратів).

Протягом 2015/2016 фінансового року завдяки участі у Програмі ЄБРР «Жінки у бізнесі» отримані наступні результати [3]:

- 83% очолюваних жінками підприємств збільшили оборот в середньому на 28%;
- 57% підприємств збільшили кількість працівників і створили нові робочі місця;
- 73% підвищили продуктивність підприємства;
- 14% отримали доступ до зовнішнього фінансування для розвитку бізнесу.

Висновки. Гендерна нерівність в управлінні та володінні бізнесом в Україні є певною перешкодою для розвитку малого і середнього підприємництва. Гендерне вирівнювання МСБ можливе шляхом розширення доступу до фінансових ресурсів жінок підприємниць, підвищення рівня їх освіченості з питань ведення бізнесу та розвитку лідерства, а також супроводження бізнес-планів та планів особистого розвитку жінок-підприємниць їх наставниками з числа вітчизняних та міжнародних бізнес-тренерів та галузевих експертів. Однак вимоги ЄБРР щодо прозорості ведення бізнесу та розмірів кредитування на рівні країн Євросоюзу, залишаються такими, що їх важко досягнути в Україні, і потребують подальшого уточнення та обговорення.

Література

1. Vestager M. FT Women At The Top How to Achieve Gender Balance and Redefine Leadership [Електронний ресурс] / M. Vestager, V. Hunt, K. Richardson-Walsh // Financial Times – Режим доступу до ресурсу: <https://live.ft.com/Events/2016/FT-Women-At-The-Top>.
2. Grow your business in Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ebrd.com/work-with-us/advice-for-small-businesses/ukraine.html>.
3. Програма "Женщины в бизнесе" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ebrdwomeninbusiness.com/?s=about>.
4. Inclusion: Women in Business case study [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ebrd.com/case-studies/women-in-business.html>.

УДК 330.22

Смірнова Ольга Олегівна
канд.ekon.наук, доцент
доцент кафедри інвестиційної діяльності
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вапиди Гетьмана»
e-mail: o.smirnova@ukr.net

Зеленько Микола Павлович
студент 6 курсу 2 групи
фінансово-економічного факультета
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»